

Tamer Küçükyağcı

Doktora Öğrencisi, Pamukkale/Türkiye
PhD Student, Pamukkale/Turkiye

eposta: tamerkucukyagci@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-3104-4815>

Atıf/Citation: Küçükyağcı, Tamer. 2025. Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 13/44, 286-306.
<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1681550>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	22.04.2025
Kabul Tarihi/Accepted:	09.07.2025
Yayın Tarihi/Published:	15.09.2025

GÖÇLE ŞEKİLLENEN KADINLIK: TÜRKİYE’DE AHISKA TÜRKÜ KADINLARIN KİMLİK VE AİDİYET ANLATILARI

Öz

Bu çalışmada, 1944 yılında Sovyetler Birliği tarafından sürgüne gönderilen Ahıska Türk’ü kadınlarının sürgün sonrası yaşamları ve Türkiye’ye yerleştikten sonraki sosyal, kültürel ve ekonomik durumları incelenmiştir. Araştırmada sürgün sonrası yeniden yerleşim sürecinde kadınların karşılaştığı zorluklar, sürecin toplumsal cinsiyet rolleri ve Türkiye’deki uyum süreçleri üzerine olan etkileri analiz edilmiştir. Sürgünün yarattığı travmaların yanı sıra, göç eden kadınların kimlik inşası ve kültürel aktarım süreçleri de ele alınmaktadır. Bu bağlamda, Ahıska Türk’ü kadınlarının Türkiye’deki toplumsal uyumları, aile yapılarındaki değişim ve yerel toplumla olan etkileşimleri de ele alınmıştır. Çalışma, tarihsel bir perspektifle Ahıska Türk’ü kadınlarının sürgün deneyimlerini anlamaya çalışırken, aynı zamanda onların Türkiye’deki sosyal durumlarına da ışık tutmayı amaçlamaktadır. Göç deneyiminin kadınların günlük yaşam pratikleri ve kamusal alandaki görünürlükleri üzerinde ne gibi değişikliklere yol açtıkları incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerine dayanan bu çalışma, derinlemesine görüşmeler, saha çalışmaları ve literatür taraması yoluyla bir analiz sunmaktadır. Elde edilen veriler, Ahıska Türk’ü kadınlarının hem kendi toplulukları içinde hem de Türk toplumunda karşılaştıkları toplumsal cinsiyet temelli sorunlara ve kimlik krizlerine odaklanmaktadır. Araştırma kapsamında Honaz ilçesinde ikamet eden Ahıska Türklerinin göç sonrası değişen toplumsal rollerinin toplumsal cinsiyet bağlamında nasıl değiştiği sorusuna yanıt aranmıştır. Bu kapsamda Ahıska Türk’ü kadınların toplumsal yaşama daha çok dahil olmakla birlikte toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsallaşma ve kimlik inşası sürecinde etkili olduğu, ataerkinin güçlü bir biçimde sürdüğü ve içselleştirildiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, Toplumsal Cinsiyet, Kimlik, Ataerki, Göç.

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

FEMININITY SHAPED BY MIGRATION: NARRATIVES OF IDENTITY AND BELONGING OF MESKHETIAN TURKIC WOMEN IN TÜRKİYE

Abstract

This study examines the post-exile lives of Meskhetian Turkish women who were exiled by the Soviet Union in 1944 and their social, cultural and economic situation after they settled in Turkey. The study analyzed the difficulties faced by women in the post-exile resettlement process and the effects of the process on gender roles and adaptation processes in Turkey. In addition to the traumas of exile, the identity construction and cultural transmission processes of migrant women are also addressed. In this context, the study also addresses the social adaptation of Meskhetian Turkish women in Turkey, changes in their family structures and their interaction with the local society. While trying to understand the exile experiences of Meskhetian Turkish women from a historical perspective, the study also aims to shed light on their current social situation in Turkey. The changes that the migration experience has brought about in women's daily life practices and their visibility in the public sphere are analyzed. Based on qualitative research methods, this study provides an analysis through in-depth interviews, fieldwork and literature review. The data obtained focuses on the gender-based problems and identity crises that Meskhetian Turk women face both within their own community and in Turkish society. Within the scope of the research, an answer was sought to the question of how the social roles of Meskhetian Turks residing in Honaz district have changed in the context of gender after migration. In this context, it has been understood that although Meskhetian Turkish women are more involved in social life, gender roles are effective in the process of socialization and identity construction, and patriarchy is strongly maintained and internalized.

Keywords: Meskhetian Turks, Gender, Identity, Patriarchy, Migration.

Giriş

Ahıska Türklerinin kimlik inşa süreçleri, tarihsel olarak zorunlu göç, ayrımcılık ve kültürel uyum gibi çok katmanlı deneyimlerle şekillenmiştir. Bu süreçte, Ahıska Türklerinin yaşadığı kültürel travmalar, etnik kimliklerini koruma çabaları ve yerleşik oldukları toplumlarla uyum sağlama zorunluluğu, kimlik oluşumlarını belirleyen temel etkenler arasında yer almaktadır (Poyraz ve Güler 2019: 187). Toplumsal cinsiyet bağlamında, kadın ve erkek kimliklerinin şekillenmesi, Ahıska Türklerinin geleneksel yapısıyla da doğrudan ilişkilidir. Göç ve zorunlu yer değiştirme süreci, kadınların toplumsal rollerini değiştirmelerine yol açarken, erkeklerin de aile içinde ve toplumda yeni sorumluluklar üstlenmelerini gerekli kılabilir (Ünver ve Demirli 2022: 154-155). Göçmen topluluklar içinde kadınların özgün deneyimlerini ele alan çalışmalar, kimlik inşasının toplumsal cinsiyetle ilişkisini anlamlandırmaya katkı sağlamaktadır (Şeker ve Uçan 2016: 203-204). Bu bağlamda, Ahıska Türklerinin kimlik inşa süreçlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında farklılaşması beklenmektedir. Özellikle Türkiye’ye göç etmiş Ahıska Türkleri ile Türkiye’de doğup büyümüş olanların kimlik inşa süreçlerinin farklı olması beklenmektedir. Kadınların

ev içi rollerinin yanı sıra, çalışma hayatında ve sosyal alanlarda kendilerini ifade etme biçimleri üzerine yapılan analizler, Ahıska Türk'ü kadın kimliğinin toplumsal cinsiyet ekseninde nasıl yeniden yapılandığını gözler önüne sermektedir.

Literatürde, Ahıska Türklerinin Türkiye'de karşılaştıkları kültürel uyum süreçlerinde toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl dönüştüğü ve bu süreçlerin bireylerin kimlik algısında nasıl bir rol oynadığına yer verilmemesi önemli bir boşluk olarak dikkat çekmektedir. Zira Ahıska Türklerinin göç sürecine ve toplumsal uyumuna ilişkin birçok çalışma bulunmakla birlikte kimlik inşa süreçlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Umarova (2023) Ahıska Türk'ü kadınların sürgün öncesi ve sonrası eğitim hayatını analiz etmiş, Yurdigül ve arkadaşları (2017) ise Ahıska Türk'ü kadınların sosyal medyadaki temsillerine ilişkin bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu iki çalışma dışında konuyu toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendiren çalışmaların olmaması literatürde bu konuda eksiklik olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, Türkiye'deki Ahıska Türk'ü kadınların kimlik inşa süreçlerine dair sosyolojik bir perspektif sunması ve diaspora mekanında toplumsal cinsiyetin rolünü irdelemesi bakımından literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmada Ahıska Türklerinin kimlik inşa süreçleri toplumsal cinsiyet perspektifinden ele alınarak, bu sürecin kadınlar üzerinde nasıl tezahür ettiğini açıklamak amaçlanmaktadır. Bu amaçla Ahıska Türklerinin geçmişte maruz kaldıkları zorunlu göç ve baskılayıcı toplumsal koşullar çerçevesinde, kimlik oluşumlarının toplumsal cinsiyet rolleri ve normlarıyla ilişkisi araştırılacaktır. Bu bağlamda, Ahıska Türk'ü kadınların kimliklerini inşa ederken karşılaştıkları toplumsal, kültürel ve bireysel dinamikler incelenecektir. Çalışmada Ahıska Türklerinin kimlik oluşturma sürecini etkileyen tarihi ve sosyokültürel arka planın incelenmesinin yanı sıra bu sürecin toplumsal cinsiyet rolleri temelinde farklılaşan yönlerinin ortaya konulması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, Ahıska Türk'ü toplumunun günlük yaşam pratikleri, toplumsal normları ve cinsiyet temelli kimlik algılarının analiz edilmesi, toplumsal cinsiyet bağlamında Ahıska Türklerinin kimliklerini nasıl inşa ettiği ve sürdürdüğünü anlamaya yönelik bir bakış sunulacaktır.

Araştırmanın temel amacı, Denizli ilinin Honaz ilçesinde yaşayan Ahıska Türk'ü kadınların kimlik algısını yaratan koşulları anlayabilmek ve bu algıyı toplumsal cinsiyet bağlamında açıklayabilmektir. Bu kapsamda Ahıska Türk'ü toplumunda kadın kimliğinin tarihsel süreçler, göç deneyimleri ve sosyokültürel faktörler çerçevesinde nasıl farklılaştığı ve yeniden inşa edildiği analiz edilecektir. Çalışma, Ahıska Türk'ü kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve beklentileri doğrultusunda kimliklerini nasıl anlamlandırdıklarını ve koruduklarını inceleyerek kimlik inşa süreçlerinde toplumsal cinsiyetin rolünü ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Söz konusu verilerin elde edilebilmesi amacıyla araştırmanın evrenini oluşturan Denizli ilinin Honaz ilçesinde kolayda örneklem yoluyla 15 yaş ve üzeri 16 gönüllü katılımcıya sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımının birbirine yakın

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

olması amaçlanmıştır. Söz konusu sorular için hazırlanan görüşme formundaki yanıtlar içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde görüşmeler, gözlem ya da belge inceleme yoluyla elde edilen veriler, dört aşamada analiz edilmektedir; verilerin kodlanması, bu kodlara ilişkin kategori ve(ya) temaların bulunması, kod, kategori ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Miles ve Huberman 1994: 57). Elde edilen çıktılar ile kimlik inşa sürecinde toplumsal cinsiyetin rolü irdelenecektir.

Çalışmanın soruları dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde temel demografik bilgiler talep edilecektir. Kimlik İnşası ve Kültürel Bağlantılar bölümünde katılımcıların Ahıska Türk’ü kimliklerine ilişkin temel sorular yöneltilmiştir. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Göç Sonrası Deneyimler bölümünde ise günlük yaşam pratiklerinin inşa edilmesinde toplumsal cinsiyetin ne denli önemli olduğu irdelenecektir. Son olarak Gelecek ve Kimlik Algısı bölümü ile mevcut kimliklerin korunması ve aktarılmasına yönelik çabalar ve geleceğe yönelik planlar ele alınacaktır. Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun sorular yöneltilerek araştırmanın amacına yönelik bulgular elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem ve Teknik

Araştırma kapsamında katılımcılara temel demografik bilgilere ilişkin sorular ile yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formundaki sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların “anlayışlarını, duygularını, değerlerini, perspektifleri ve algılarını ifade etmelerini sağlayan” fenomenolojik araştırmalarda (Rose vd. 1995: 1124) amaç, algıları anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktır. Bu kapsamda katılımcılara kimlik inşa süreçlerine ilişkin yarı-yapılandırılmış az sayıda soru yöneltilmiştir. Zira nitel araştırmalarda araştırmacının çok sayıda soru sormak suretiyle katılımcıları sınırlandırması istenen bir durum değildir (Weiss 1994: 65). Böylelikle nitel araştırmalara uygun olarak katılımcıların daha çok söz almaları, algılarını ve değerlerini içeren yanıtlar vermeleri hedeflenmiştir. Öte yandan katılımcıların başta Ahıska Sürgünü olmak üzere olumsuz deneyimlerini özgürce ifade edebilmeleri, kendilerine sunulan çerçeve içerisinde kendilerini kendi kelimeleriyle anlatabilmeleri amacıyla bu teknik tercih edilmiştir. Böylelikle katılımcılar sonradan araştırma bulgularında ele alınacak olan beyanları herhangi bir yönlendirme ya da sınırlandırma olmadan ifade edebilecektir. Bir başka ifade özgürlüğü sunan teknik yapılandırılmamış görüşmedir. Yapılandırılmamış görüşmenin araştırmada tercih edilmemesinin sebebi ortak temaların tespit edilmesinin zorlaşması ve ele alınan konuda karşılaştırmalı analiz yapılmasının güçleşmesidir. Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğine benzer biçimde yapılandırılmamış görüşme tekniği de katılımcıyı özne olarak konumlandırması bakımından araştırmanın içeriğine ve toplumsal cinsiyete ilişkin metodolojiye uygundur. Ancak anlatıların içerik analizine tabi tutulması için ve anlatılardaki temaların tespit edilebilmesi için bu iki teknikten yarı-yapılandırılmış araştırma görüşme tekniği tercih edilmiştir. Araştırmada etik değerlerin gözetilmesi amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilecekleri ortamda, mahremiyetlerini

gözetmek ve ifadelerini anonimleştirmek suretiyle veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada katılımcıların serbestçe beyanda bulunabilmesi için süre sınırlamasına gidilmemiş olup katılımcılar 1 ile 14 arasında numaralandırılarak ifadelerine yer verilmiştir. Söz konusu yanıtlar nitel veri analizi yöntemi olan içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yanıtlar çeşitli kategorilere ayrılmış, kullanılan ifadeler yorumlanmak üzere kodlanmıştır. Bu yanıtlardan öznelerin algılarına ilişkin ifadeler çözümleme esnasında doğrudan alıntılanmıştır. Analiz sürecinde araştırmacı önyargısını yönetmek için katılımcıların anlatıları doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Bu kapsamda elde edilen çıktılar ile Honaz ilçesinde yaşayan Ahıska Türklerinin kimlik inşa sürecinde yer alan unsurlar ve toplumsal cinsiyetin rolü irdelenmiştir.

1. Göç, Kimlik ve Toplumsal Cinsiyet

Göç, insanların münferit yahut toplu olarak yer değiştirmesidir. Göçmen ise bu eylemi gerçekleştiren kişiye, olayın öznesine verilen isimdir. Göçmenler kimi zaman buldukları yeri değiştirmek için duydukları arzu ile kimi zaman ise artık buldukları yerde yaşamak imkânsız hale geldiği için göç etmektedirler. Hülasa göç, kişilerin isteğine bağlı olabileceği gibi istekleri dışında yahut zorla gerçekleşen bir yolculuk da olabilmektedir. İsteğe bağlı olan göçler daha iyi yaşam koşulları ya da fırsatlar için gerçekleşirken, zorunlu göçler bireylerin kendileri dışındaki gelişmeler neticesinde buldukları yeri terk etme zorunluluğunu içermektedir (Petersen 1958: 261). Bu zorunluluk kimi zaman bireylerin yakınları tarafından baskı görmesi sonucu kimi zaman ise yaşadıkları yerdeki gruplar, örgütler hatta devlet baskısı ile gerçekleşmektedir. Söz konusu hareketlilik günümüzde ekonomik, siyasal yahut sosyal nedenlere dayalı gerçekleşebilmektedir. Bir süredir göç literatüründe tartışılan iklim ve doğal afetler ise göçmenleri göçe zorlayan yeni özneler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göç olgusu insanlık tarihine eş değer bir geçmişe sahip olmakla birlikte sanayi devrimi sonrası günümüzdeki görünümüne yakın bir hale kavuşmuştur. Kırsal alanlardan kentlere yönelen yoğun nüfus işçi sınıfını belirginleştirmiş, sanayileşmeye başlayan ülkelerin kırsal alanlarından sanayi kentlerine; ardından sanayileşmemiş ülkelere sanayileşmiş ülkelere doğru göçmen akışına neden olmuştur. Göçün bu ekonomik temelli görünümü 20. yüzyıl itibarıyla değişmiş, ulus devletlerin sınır politikaları ve merkezi planlamaları neticesinde siyasi ve sosyal nedenler de göç sürecini belirgin hale getirmiştir. Sanayi öncesi toplumlarda görülen siyasi ve dini göç hareketliliği tekrar belirgin hale gelmiş, bazı gruplar kimlik temelinde ayrıştırılmış, kendi topraklarında en temel haklara erişmekten dahi mahrum kalmıştır. Bu durum haklara erişimi kısıtlanan söz konusu grupların zaruretten kaynaklı göç etmesinin ya da devlet aygıtları tarafından göçe zorlanmasının yolunu açmıştır. Zorla yerinden edilen bu gruplar yolculuk esnasında ya da vardıkları yerde dahi temel haklara erişimde sorunlar yaşamıştır. Özellikle kadınlar, çocuklar, engelliler, yaşlılar ve azınlıklar bu süreçte dezavantajlı grupları oluşturmuş ve travmatik deneyimlere maruz kalmıştır. Söz

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

konusu kimlikleri üzerinden ayrıştırılan bu gruplar süreçlerde belirleyici olmadıkları gibi deneyimlerini ifade etme olanağından da yoksun kalmışlardır. Zira göç süreci yalnızca ekonomik ve kültürel dönüşümlere yol açmakla kalmamakta, aynı zamanda bireylerin kimliklerini yeniden şekillendiren bir süreç olarak da önemli bir etki yaratmaktadır. Bireyin kendisini toplumsal normlar, değerler ve roller aracılığıyla tanımladığı dinamik bir yapı olarak ifade edilen kimlik kavramı ile bireyin özel, eşsiz nitelikleri tanımlanmaktadır. Kimlik inşası ise bireylerin toplumsal faktörlerle etkileşimde bulunarak, geçmiş deneyimlerinden, kültürel miraslarından, biyolojik ve psikolojik özelliklerinden ve mevcut toplumsal koşullardan etkilenerek kimliklerini oluşturdukları süreci ifade etmektedir.

Göç ve kimlik birbirinin sebebi yahut sonucu olabilecek dinamik süreçleri ifade eden kavramlardır. Yukarıda bahsedildiği üzere insanlar kimliklerinden dolayı göç etmeye zorlanabilmektedir. Ayrıca daha iyi bir yaşama ulaşmak için göç eden kişilerin kimlik inşa süreçleri göç ettikleri yerde devam etmekte ve göç sürecine göre kimlik inşa süreci önemli ölçüde değişiklik gösterebilmektedir. Göç edilen konumdaki kültürün göçmen üzerinde yarattığı baskının şiddeti iki kültürün benzerliği ya da kişilerin toplumsallaşmaya yönelik çabaları yahut hevesine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Floya Anthias (2008) göç ve kimlik inşa süreçlerini sınır ötesi konumlandırma (translocational positionality) kavramı ile açıklamaktadır. Ona göre göçmenlerin hem ev sahibi toplumun dışlayıcı pratikleri hem de içinde oldukları etnik/dini toplulukların kolektif aidiyet dayatmaları arasında sıkışması onların kimlik inşa sürecine içkindir (Anthias 2008: 6). Örneğin bir göçmenin yerleştiği yerdeki yaşama uyum sağlayabilmek amacıyla dil öğrenme ya da ortak faaliyetlerde yer alma çabaları ev sahibi toplumda kısmen kabul edilmesini sağlayabilir ancak kendi toplumu tarafından dışlanmayı da beraberinde getirebilir. Böylelikle Anthias'ın "yerel ve küresel arasındaki diyalektik" (Anthias ve Yuval-Davis 1992: 126) olarak adlandırdığı çatışma somutlaşır; kimlik, ne tam içeride ne de tam dışarıda konumlanabilen bir müzakere alanı haline gelir. Bu araştırmada ele alınan Ahıska Türklerinin doğdukları Rusya, Kazakistan, Gürcistan gibi ülkelerin kültürünü benimsemeye direnmesi, gündelik yaşamlarında dillerini konuşmak istememesi, farklı topluluklarla alışveriş yapmaması ya da akrabalık kurmaktan imtina etmesi ile bu normlara uymayan kişileri dışlaması ancak Türkiye’ye uyum sağlamak için çabalaması bu diyalektiğin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Kimlik inşası üzerinde toplumsal etkiler dışında bireysel faktörler de etkilidir. Bu faktörler psikolojik ve biyolojik faktörler olarak sınıflandırılabilir. İçsel deneyimler ve duygusal durumların bireylerin kimlik inşa sürecinde yarattığı etkiler psikolojik faktörler olarak ifade edilebilir. Bireylerin içedönük-dışadönük, inatçı-uyumlu, sakin-saldırgan kişilik özelliklerine sahip olması kimlik inşa süreçlerinde toplumsal ve biyolojik kaynaklar üzerinde vereceği kararları etkileyecektir. Biyolojik faktörler ise bireylerin olağan hallerde doğumla kazandığı ve kimlik inşa sürecinde etkisi olan özelliklerdir. Örneğin cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, doğuştan engel, ten rengi gibi özellikler bireysel çabalarla değiştirilmesi mümkün

olmayan genetik özelliklerdir. Bu özelliklerden cinsiyet, bireylerin toplumsallaşması ve kimlik inşası sürecinde en etkili unsurlardan biridir. Zira kadın olmak kimlik inşa sürecini derinden etkileyen bir faktördür. Kendi kaderini tayin etme fırsatına erişmesi her zaman mümkün olmayan kadınlar, kimlik inşa sürecinde kendilerini sınırlandıran kimi zaman görünür kimi zaman görünmez duvarlar ile mücadele etmektedirler. Bu nedenle toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığında göç sürecinin en dezavantajlı gruplarından birinin kadınlar olduğunu dile getirmek mümkündür. Anthias'a göre, göçmen kadınların toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili kimlik stratejileri, "çok katmanlı tahakküm sistemleri" içinde anlam kazanmaktadır. Kadın kimliğinde ait olma, statik bir varoluş değil, sürekli yeniden üretilen bir pratiktir (Anthias 2002: 49). Örneğin, kamusal alanda ev sahibi toplumun giyim ve yaşam tarzını benimseyen ancak özel alanda geleneksel giyim tarzını ve geleneksel rolleri sürdüren bir göçmen kadın, Anthias'ın "stratejik performativite" olarak tanımladığı bir kimlik müzakere yöntemi izlemektedir. Anthias'a göre bu davranış yalnızca kültürel bir uyum sorunsalı değil, aynı zamanda "sınıf, etnisite ve toplumsal cinsiyetin kesişimsel tahakkümüne" karşı geliştirilen bir hayatta kalma stratejisidir (Anthias 2008: 15). Silvey (2006) benzer şekilde göç deneyiminin toplumsal cinsiyet, vatandaşlık, ırk, din, sınıf, etnisite ve engellilik durumu gibi kategorilerin kesişimselliği ile anlaşılabilirliğini ifade etmektedir (Silvey 2006: 65).

Kimlik inşa süreci göçmen kadınlar için oldukça karmaşıktır. Zira hem cinsiyetlerinin getirdiği toplumsal beklentiler hem de göçle birlikte karşılaştıkları yeni toplumsal yapılar, kimliklerini inşa etme süreçlerini etkileyebilmektedir. Göçmen kadınlar, hem geleneksel cinsiyet rollerinin hem de yerleştikleri yeni toplumların cinsiyet normlarının etkisi altındadırlar. Bu durum, kimlik inşası sürecinde rolleri arasında çatışma yaratabilmekte; kadınlar, hem geçmiş kimliklerini koruma hem de yeni toplumun beklentilerine uyum sağlama çabası içinde zorlanabilmektedirler. Çalışmalar, göçmen kadınların bu kimlik inşa sürecinde, özgürleşme ve bağımsızlık gibi fırsatlarla birlikte, aynı zamanda maruz kaldıkları ayrımcılık ve toplumsal dışlanma gibi zorluklarla da karşılaştıklarını ortaya koymaktadır (Karakurt ve Gülerce, 2022; Coşkun, 2017; Güldalı, 2022). Bu bağlamda, kimlik inşasının yalnızca bireysel bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel yapıların etkisiyle şekillenen kolektif bir olgu olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmanın bir sonraki bölümünde Ahıska Türklerinin kimlik inşa süreçlerini en derinden etkileyen toplumsal olgu olan zorunlu göç ele alınacaktır.

2. Hamuru Süngü ile Yoğrulmuş Bir Kimlik: Ahıska Türkleri

Ahıska, Gürcistan'ın güney batısında, Türkiye'nin kuzey doğusundaki Posof sınırına 35 km mesafede yer alan bölgedir. 1578 senesinde Osmanlı Devleti'nin Gürcistan'ı fethetmesinden sonra bölge tamamen Türkler tarafından yönetilmeye başlamıştır. Yaklaşık 300 yıl Osmanlı idaresinde kalan Ahıska bölgesi, coğrafi, kültürel ve demografik olarak Anadolu'nun doğal uzantısı olmuş ve Osmanlı kayıtlarında Ahıska Vilayeti olarak yer

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

almıştır. 1828’de bölgeyi kontrol eden Rusya’nın Osmanlı Devleti ile Kafkasya Türkleri arasında bir güvenlik kordonu oluşturmak politikasıyla Ermenileri bölgeye yerleştirmesi neticesinde bölge genelinde çoğunluk Ermenilere geçmiştir. Ahıska, 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması ile Sovyet yönetimine bırakılmıştır. Bölgede yaşamını sürdüren Ahıska Türkleri 14 Kasım 1944 tarihinde tehciye zorlanmıştır. 212 köyde yaşayan 92.307 ila 94.955 Ahıska Türk’ü zorla Gürcistan SSC’ne bağlı Mesheti (Meşhet) bölgesinden Orta Asya’daki çeşitli bölgelere sürgün edilmiştir. Sürgün edilenler zorla çalıştırılmak üzere görevlendirildikleri özel birimlere yerleştirilmişlerdir. Sürgün ve sert koşullar, 15 bin’e yakın insanın ölümüne neden olmuştur (Khazanov 1995: 200)

Ahıska Türkleri, bu tarihten sonra da zorunlu göçe tabi tutulmuş ve 1992 yılından itibaren Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmışlardır. Küreselleşen günümüz dünya sistemi içerisinde, bu durum, zorunlu ve sistematik göç olgusunun en somut örneklerinden birini oluşturmaktadır. Tarihsel süreç boyunca farklı dönemlerde göç deneyimleri yaşamış olan Ahıska Türkleri, göç sonrasında yerleştikleri yerlerde çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bu durum hem bireysel hem de toplumsal düzeyde kimlik inşası ve aidiyet hissi gibi meselelerde önemli etkiler doğurmuştur. Ahıska Türkleri, Orta Asya’nın farklı ülkelerine sürgün edilmiş (Ağaoğlu 2011: 19-20) ve hem sürgün sürecinde hem de sürgün edildikleri yerlerde çeşitli zorluklarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. 1989 yılında Özbekistan’ın Fergana bölgesinde gerçekleşen olaylar Ahıska Türklerinin yaşadıkları acıların önemli örneklerinden biridir. Bölgeye Sovyetler Birliği tarafından yerleştirilen Ahıska Türkleri ile yerel halk arasında yaşanan gerilim sonucunda binlerce Ahıskalının evleri yakılmış, 70 bini Azerbaycan’a olmak üzere on binlerce Ahıska Türk’ü bir kez daha sürgüne maruz kalmıştır (UNHCR 1999: 20). Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından Ahıska Türklerinin yoğun olarak göç ettiği ülkelerden biri de Türkiye olmuştur (Aydıngün 2007: 347-348).

Ahıska Türkleri günümüzde 10 farklı ülkede yaşamaktadır. Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan, Rusya, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Ukrayna ve ABD Ahıska Türklerinin en çok tercih ettiği ülkelerdir (Karıptaş 2021: 91). Sovyet coğrafyasında yaşayan tüm Ahıska Türklerinin resmî kayıtlarda Türk olarak yer almamaları nedeniyle, toplam Ahıska Türk’ü nüfusunu kesin olarak tespit etmek mümkün değildir. Türkiye’de 100 binden fazla Ahıska Türk’ünün yaşadığı tahmin edilmektedir.

2.1. Türkiye’deki Ahıska Türkleri

1829 yılında imzalanan Edirne Anlaşması ile Rus Çarlığı tarafından ilhak edilene kadar Ahıska bölgesi yaklaşık 300 yıl boyunca Osmanlı Devleti tarafından kontrol edilmiştir. 1992 yılında çıkarılan “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun” ile Ahıska Türkleri 2510 sayılı İskân Kanununda yer alan ve daha sonradan “iskânlı göçmen” ile “serbest göçmen” statülerine dönüşecek “göçebe” statüsüne dahil edilmiştir. Böylelikle Sovyetler Birliği’nin etki alanındaki coğrafyadan Türkiye’ye göç eden Ahıska Türklerinin statüsü diğer

yabancılardan farklı belirlenmiştir. Ahıska Türkleri bakanlık tarafından yerleştirilmek suretiyle iskanlı göçmen ya da kendisi yerleşmek suretiyle serbest göçmen olarak nüfus kayıtlarını yaptırmak suretiyle Türkiye’de yaşayabilmektedir. 2006 yılında yayımlanan 5543 sayılı İskân Kanunu göçmenlerin statülerini daha detaylı olarak ele almış ve vatandaşlığa giriş koşulları ile aşamalarına bu kanunda ayrıca yer verilmiştir. Göçmenler, ülkeye girişlerinin ardından kanunda belirtildiği şekilde başvurdukları mülki idare amirliğinden 'göçmen belgesi' temin etmektedirler. İki yıl geçerli bu belge kimlik yerine geçmekte olup göçmenlerin vatandaşlığa kabulüne ilişkin cumhurbaşkanı kararıyla göçmenler vatandaşlık kazanmaktadırlar (İskân Kanunu 2006: Md.4-8). 2009 yılında 5838 sayılı kanun ile Ahıska Türklerinin vatandaşlığa alınması kolaylaştırılmıştır. 5838 sayılı kanunun 3835 sayılı kanuna eklediği geçici madde ile 1 Ocak 2009 tarihinden önce ikamet izni almış Ahıska Türklerinin 3 ay içinde başvurmaları halinde Türk vatandaşlığı için aranan temel niteliklere bakılmaksızın yalnızca milli güvenliğe tehdit olmamaları kaydıyla 6 ay içinde vatandaş olacakları hükmü yer almaktadır. Söz konusu hükmün Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göç etmesini teşvik etmeyi amaçladığı görülmektedir.

Günümüzde münferit olarak yurda giren Ahıska Türkleri 6458 sayılı kanunda yer alan ikamet izinlerinden birine başvurmaktadır. İkamet izinleri süresi içinde vatandaşlık başvurusu yapabilecekleri gibi ikamet izinlerini uzatmak kaydıyla Türkiye’de ikamet etmeye devam etmeleri de mümkündür. Türkiye’nin birçok kentinde yaşayan Ahıska Türkleri ağırlıklı olarak Bursa, Antalya, İzmir, Erzincan ve Bitlis’te yaşamaktadır (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2022). Denizli Ahıska Türklerinin yaşadığı illerden biridir. Özellikle turistik potansiyeli, Antalya ve İzmir gibi büyük şehirlere yakınlığı, sanayi sektörünün yarattığı iş imkanları ve ılıman iklimi Denizli ili ve Honaz ilçesinde yaşayan Ahıska Türklerinin burayı tercih sebepleri olarak sıralanabilir. Burada yaşayan Ahıska Türkleri akrabalık bağları ve iş imkanları başta olmak üzere çeşitli nedenlerle Honaz ilçesinde kümelenmiştir. İpek (2002), kümelenmenin yerel halk ile göçmenler arasındaki uyum sürecini zorlaştırdığını ifade etmektedir. Ancak Honaz ilçesinde gerçekleştirilen görüşmelerde görüldüğü üzere yerel halk ile aynı dili konuşan ve kültürüne yabancı olmayan Ahıska Türklerinin uyum sağlaması diğer topluluklara oranla çok daha kolay olmuştur (Aktepe vd. 2017: 166). Schnell ve arkadaşları (2015) başarılı bir sosyokültürel uyum sürecinin “ev sahibi toplum ve göçmenler arasındaki kültürel temas, komşuluk ilişkileri, iş arkadaşlığı ve ortaklığı, dostluk ilişkileri, toplumlar arası evlilik oranlarının artışı ile ilişkili (Schnell vd. 2015; akt. Arı ve Güngör 2022: 1051)” olduğunu ifade etmektedir.

Göç, kimlik ve toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye’de son yıllarda mülteci ve sığınmacılara yönelik akademik çalışmaların giderek artmasına rağmen Ahıska Türklerinin göç sonrasında değişen toplumsal rollerine ilişkin çalışmaya rastlanmamıştır. Ahıska Türkleri ile ilgili alandaki en yakın çalışmalar Aydın (2023)’ın “Göç olgusu ekseninde mikro sosyal uyum ve aktif vatandaşlık katılımı ilişkisi üzerine bir araştırma: Üzümlü / Erzincan Ahıska

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

Türkleri örneği” çalışması ile Kolukırık (2011)’ın “Sürgün, Toplumsal Hafıza ve Kültürel Göç: Abd’deki Ahıska Türkleri Üzerine Bir Araştırma” çalışmalarıdır.

3. Evren ve Örneklem

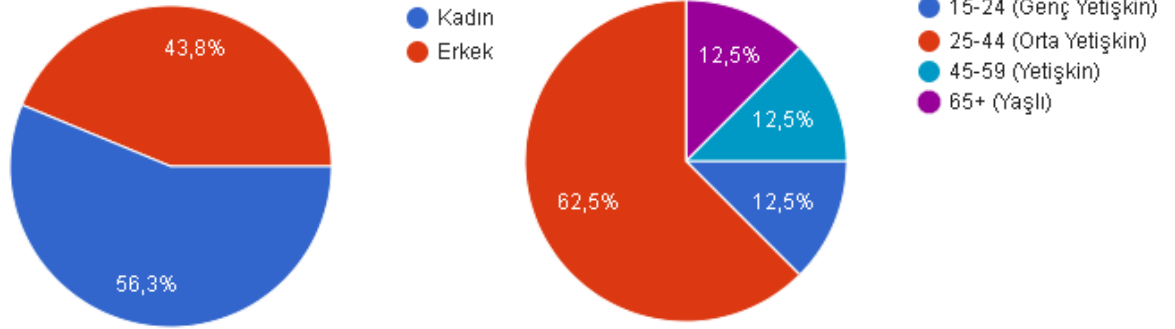
Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan Ahıska Türkleri oluşturmaktadır. İstanbul, Bursa ve Antalya gibi büyükşehirlere dağılmış olan Ahıska Türklerinin yoğun olarak ikamet ettiği yerlerden biri de Denizli’nin Honaz ilçesidir. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü sabit değildir, ancak araştırma konusunun karmaşıklığına ve heterojenliğine bağlı olarak değişmektedir. Guest, Bunce ve Johnson (2006) çoğu nitel çalışmada veri doyumu 12 görüşme sonrasında sağlanabileceğini ifade etmektedirler. Veri doyumu, yeni görüşmeler yapıldıkça artık yeni bilgi veya tema ortaya çıkmadığında sağlanır. Bu nedenle örneklem oluşturulurken katılımcı sayısının 8-20 arasında olması ve veri doyumu sağlandığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sayıların belirlenmesinde grup homojenliği ve zaman kısıtlaması göz önünde bulundurulmuştur. Honaz ilçesinde ikamet eden 16 kişilik Ahıska Türk’üne araştırmanın örneklemini ulaşılmış olup araştırmada kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde kolayda örneklem kullanılsa da katılımcıların farklı sosyoekonomik profilleri (serbest çalışan, ev hanımı, öğrenci) ve göç öyküleri (aile birleşimi, ekonomik göç) temsil edilerek yansızlık riskinin asgari düzeyde olması hedeflenmiştir. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş, mahremiyetin sağlanması amacıyla birebir görüşmeyi mümkün kılan kamusal alanlarda (ilçedeki parklar, mesire alanları, kafeler ve diğer kamusal mekanlar) gerçekleştirilmiştir. Veri doyumu, 12. görüşmeden sonra yeni temaların ortaya çıkmaması ve mevcut temaların tekrar etmesiyle sağlanmış ancak ek 4 görüşme ile temaların derinleşmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların yaş ve cinsiyet dağılımının birbirine yakın olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların demografik bilgileri şu şekildedir; 16 katılımcının 9’u kadın 7’si ise erkektir. Katılımcıların yaşları 15-75 yaş arasındadır. Görüşmelerde Honaz ilçesinde 80 yaşın üzerinde olan yani sürgünü gören Ahıska Türk’ünün kalmadığı ifade edilmiştir. Yaş dağılımına bakıldığında katılımcıların %62,5’inin 25-44 yaş arasında olduğu, 15-24, 45-59 ve 60-74 yaş arasında olan kişilerin ise dengeli dağıldığı ve kalan %37,5 katılımcıyı oluşturduğu görülmektedir. Yaş dağılımlarında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nin (ECOSOC) uluslararası göç çalışmaları için oluşturduğu yaş dağılımı sınıflandırmalarından düşük detaylı yaş sınıflandırması (ECOSOC 1981: 16) kullanılmıştır.

Şekil 1: Katılımcıların Temel Demografik Bilgileri:

Katılımcıların menşe ülkeleri değerlendirildiğinde 10 katılımcının (%62,5) doğumuyla birlikte Rusya pasaportuna sahip olduğu, 3 katılımcının (%18,8) Kazakistan uyruklu olduğu, kalanların ise birer Azerbaycan, Kırgızistan ve Özbekistan vatandaşı olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların mevcut uyruk durumuna bakıldığında ise 9 katılımcının (%56,3) hala Rusya uyruklu olduğu, birer katılımcının Azerbaycan, Kırgızistan ve Özbekistan uyruklu olduğu ve dört katılımcının ise Türk vatandaşı olduğu görülmüştür. Böylelikle katılımcıların tümünün Türkiye'ye göç ettiği, Türkiye'de doğmuş katılımcının olmadığı anlaşılmıştır.

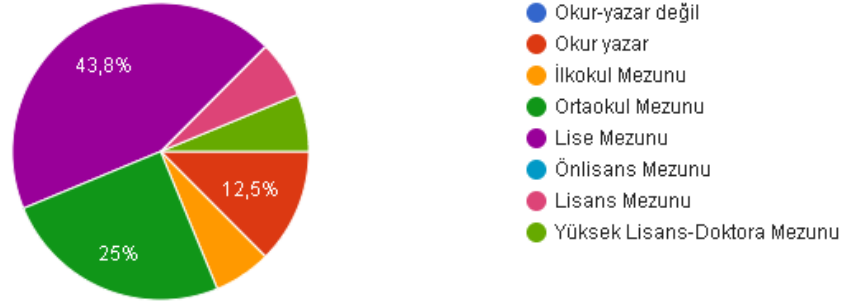
Katılımcıların Türkiye'ye giriş tarihleri 2002-2021 arasında değişmektedir. Yalnızca 3 katılımcı Türkiye'ye girdikten 1 yıl ve üzeri süre geçtikten sonra Denizli-Honaz'a gelmiştir. Diğer katılımcılar Türkiye'ye girmelerinden itibaren 1 yıl içinde Honaz'a yerleşmiştir. Katılımcıların Türk vatandaşı olmaları ile Türkiye'ye giriş tarihleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Vatandaşlık kazanmış katılımcıların tümünün 2015 öncesinde Türkiye'ye geldiği anlaşılmıştır. 2015 yılından önce Türkiye'ye gelip vatandaş olmayan katılımcılar da bulunmakla birlikte vatandaşlık talep etmemiş olanların da olduğu göz önüne alınmalıdır.

Katılımcıların tümü okuryazar olup 9'u (%56,3) lise ve üzeri eğitim kademelerinden diploma almıştır. Katılımcıların belki de en heterojen olduğu kısım ise meslekleridir. Katılımcılar meslekleri sorulduğunda sırasıyla ev hanımı (4 kişi), serbest meslek (3 kişi), vasıfsız işçi (3 kişi), öğrenci (2 kişi), muhasebeci (1 kişi), hemşire (1 kişi), turist rehberi (1 kişi) ve Türkolog (1 kişi) şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların 14'ünün (%87,5) medeni durumu evli, kalan iki kişi ise bekaardır.

Şekil 2: Katılımcıların Eğitim Durumu

Türkçe dışında en az bir dil bilenler katılımcıların %87,5'ini (14 kişi) oluşturmaktadır. Bu kişilerin tamamı Rusçayı günlük konuşma yeterliliğinde bildiklerini ifade etmiştir. Ayrıca 4 katılımcı Kazakça, birer katılımcı Azerice, Özbekçe ve Kırgızca'yı anadil düzeyinde bildiğini ifade etmiştir. En az bir dil bilen 14 katılımcının 12'si Rusçayı anadil düzeyinde konuşabildiğini ifade etmiştir. Ayrıca 2 kişi İngilizceyi günlük konuşma düzeyinde bildiğini ifade etmiştir.

4. Bulgular ve Tartışma

Katılımcıların kimlik tasvirinin toplumsal cinsiyet bağlamında yorumlanmasının amaçlandığı ilk soru, kimlik kelimesinin onlara neyi ifade ettiği sorusudur. İlk katılımcı "Kimlik insanın kim olduğunu gösteren şeylerdir. Mesela benim Ahıskalı olmam Müslüman olmam kimliğimdir." şeklinde ifade ederken dördüncü katılımcı "Özgürlüğü ifade ediyor. Kimliğin yoksa bir hiçsin. Vatan topraklarından ayrılmış vatan hasreti çekmiş kişiler bunu bilir." şeklinde ifade etmiştir. Gelen yanıtlarda temaların sıklığının sırasıyla; kimlik belgesi, Türklük, Ahıskalılık, vatan ve vatandaşlık şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Verilen cevaplardan kimlik sözcüğünün katılımcılara Türkiye'deki yasal statülerini, etnik kökenlerini ve benliklerini ifade ettiği anlaşılmaktadır. Cevaplarda ulusal kimliğe, Türk kültürüne ve ortak geçmişe ilişkin atıflar bulunmakta ancak toplumsal cinsiyet rollerine ya da yerel kimliğe (kent, mahalle vb.) dair ifadeler bulunmamaktadır. Bu durum Aydınğün ve Aydınğün (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışma ile benzer sonuçları işaret etmektedir. Ahıska Türkleri içinde kimlik inşa sürecinde sürgün miti ve Türklüğün baskın faktörler olduğu görülmektedir (Aydınğün ve Aydınğün 2014: 146).

Bir kimlik olarak Ahıska Türklüğünü tanımlayan unsurlardan bahsedilmesinin istendiği soruya 12. katılımcı "Ahıska Türk'ü kimliği, benim için dil, gelenekler ve geçmişteki zorlukları hatırlamaktır. Ailemizin geçmişini ve kökenini unutmamaktır." 10. katılımcı ise "Azınlık olarak yaşadığı bölgelerde diline, dinine, örf ve adetlerine sahip çıkan bir topluluk olmaktadır." şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların yanıtlarında gelenekler ve örf-adetler, Türklük bilinci, göç etmek ve sürgün edilmek, dil ve ortak geçmiş temalarına sıklıkla

rastlanılmaktadır. Bu ifadeler Topal ve arkadaşlarının (2024) araştırma sonuçları ile benzerlik içermektedir. Nitekim Ahıska Türkleri kültürlerini kaybetmemek ve nesiller boyu aktarabilmek için olağanüstü çabalar göstermek zorunda kalmıştır (Topal vd. 2024: 93). Benzer şekilde katılımcıların kimliklerini ortak geçmişe ait öğeler üzerinden tanımladığı görülmektedir. Bu tanımlar yaş, eğitim durumu, meslek yahut cinsiyet fark etmeksizin tüm katılımcılarda ortak olarak görülmektedir. Bu kimliğe bağlılıkları ve kimliklerini ifade biçimleri sorulduğunda ise 6. Katılımcı "Çok bağlı hissediyorum. Yaşadığım çevrede bu kimliği, en çok da geleneklerimizi yaşatarak ve insanlara anlatmaya çalışarak yaşıyorum. Mesela, bayramlarda çocuklarıma büyüklerin ellerini öpmeyi öğretiyorum, misafir ağırlarken Ahıska mutfağından yemekler yapıyorum. Ayrıca, buralı komşularımıza bazen Ahıska'nın sürgün hikayesini anlatıyorum." yanıtını, 10. katılımcı ise "Daha çocukluk yıllarında anne babam bana Türklük hissini aşıladı. Dolayısıyla kendimi tamamen Türk hissediyorum. Türkiye dışında biz Türk olarak ve Türkiye'nin bir parçası olarak biliniriz. Fakat Türkiye'de bize verilen Ahıska Türk'ü ismi, bize farklı bir kimlik katıyor. Böylece bizim de Türkiye'nin bir parçası olduğumuzu ispatlamamız zorlaşıyor. Çünkü Türkiye halkı ne Ahıska'yı biliyor, ne de bizi biliyor." yanıtını vermiştir. Katılımcıların tümü kimliklerine bağlı olduklarını, kimliklerini geleneklerini yaşatarak, dillerini ve kültürlerini koruyarak, çevresindekilere Ahıskalı olmanın ne anlama geldiğini anlatarak yaşamlarını şekillendirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, geleneklerini sürdürmek için gerçekleştirdikleri etkinlikler neler olduğu sorusuna ise sıklıkla, düğünler ve şöenler vasıtasıyla bir araya gelmek, yemek kültürünü sürdürmek, aile büyükleri ve akrabaları ziyaret etmek ve aile ile bir arada yaşamak yanıtlarını vermişlerdir. Bu durum Kahvecioğlu Sarı (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları ile benzerlik taşımaktadır. Ahıska Türkleri düğünler ve buna bağlı şöenleri geleneklerini sürdürmenin önemli bir enstrümanı olarak görmekteledir (Kahvecioğlu Sarı 2015: 213-214).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlarda hemen hemen fikir birliği mevcuttur. Ahıska Türk'ü toplumunda kadın ve erkek rollerinin nasıl tanımlandığı ve bu rollerin kültürlerinde etkisinin ne olduğuna ilişkin soruya 4. katılımcı "Kadın ve erkekler farklı, eşitlik çok yok erkek daha üstün. (Erkeğin) evde sözü geçer hanımlar daha çok saygı duyar. Hanımlar daha saygılıdır. Aynıyız demez hanımlar, kendi işlerini yaparlar, erkekler (de) kendi işini yaparlar. Kadınlar eşine siz der, sen demez." şeklinde yanıt verirken 9. katılımcı "Kadınlar ev işlerini yapar genelde çalışmazlar okumazlar." yanıtını, 10. katılımcı ise "Toplumumuzda kadın erkekten bir adım geridedir. Erkeğin fikrine, sözüne sadık kalan kadın saygı kazanır. Gösterdiği bu saygıyla kendi anne ve babasını yüceltmış olur." yanıtını vermiştir. Geçerli yanıtlar içinde kadınların ev işleri ile erkeklerin ise gelir getirici işlerle ilgilenmesi, kadının erkeklerden bir adım geride olması ve erkeklere saygı duyması temaları hakimdir. Öznelerin söylemlerin bakıldığında; kadınların görevleri ev işlerini yapmak, çocuklara bakmak, aile bireylerini doyurmaktır. Erkekler ise gelir getirici

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

işlerde çalışmak suretiyle ailenin geçimini sağlamakla yükümlüdür. Bu görüş üzerinde katılımcıların tümü fikir birliği içerisinde. Bu ifadeler ataerkil düşünce sistematığının katılımcılar arasında baskın olduğunu göstermektedir. Katılımcıların görev dağılımına ilişkin tanımlamaları, Raewyn Connell’in "hegemonik erkeklik" kavramına işaret etmektedir. Erkeklerin "aile reisi" olarak konumlandırılması ve gelir getirici işleri üstlenen ana aktör olması, hegemonik erkeklik normlarını pekiştirirken; kadınların ev içi sorumluluklara odaklanması, geleneksel kadınlık rollerinin yeniden üretilmesine neden olmaktadır (Connell ve Messerschmidt 2005: 853). Kadın katılımcıların ifade ettiği "kadının erkeğe saygı duyması" vurgusu, toplumsal ilişkilerde cinsiyete dayalı bir asimetriyi ifade etmektedir. Judith Butler’ın Cinsiyet Belası kitabında dile getirdiği üzere, toplumsal cinsiyetin performatif bir şekilde inşa edilmesini ve sürekli yeniden üretilmesini sağlayan kültürel kodların (Butler 2023: 132) bir örneği olarak ifade edilebilir. Bu kodlar ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri katılımcılar tarafından içselleştirilmiştir. Söz konusu toplumsal cinsiyet rollerinde Türkiye’ye göç sonrası bir değişim olup olmadığına ilişkin soruya katılımcılar toplumsal cinsiyet rollerinde bir değişiklik olmadığını ifade etmişlerdir. 6 numaralı katılımcı "Sorumluluklarımız arttı. Geçim derdi arttı. Daha çok idare etmeyi öğrendik. Bir işe girmesem de evden iş yapmaya çalışıyorum.", ilk katılımcı "Az önce de söylediğim gibi erkek çalışıp ailesini geçindirir, değişen bir şey yok. Ailede erkeğin sözü geçiyor yine başka türlü kargaşa olurdu." 8 numaralı katılımcı ise "Değişim olmadı ailemizin yanında olduk, bir arada olduk. Herkes kendi vazifesini yaptı." şeklinde yanıt vermiştir. Kadın katılımcıların ikisi yaşam şartları ve ekonomik nedenlerle çalışmaya başladıklarını ancak evdeki sorumluluklarında bir değişimin olmadığını ifade etmiştir. Bu bağlamda, göçmen kadınların deneyimlerinin yalnızca "kadın" olmalarından değil, aynı zamanda göç sürecinde maruz kaldıkları yapısal eşitsizlikler nedeniyle katmanlaştığı ifade edilebilir. Zira kimlik inşası, gündelik yaşam coğrafyaları içerisinde deneyimlenen süreçlerin bir ürünüdür (McDowell 1999: 2). Katılımcıların, bilhassa kadınların göç sonrası toplumsal cinsiyet rollerinde değişim yaşanmadığı yönündeki ifadeleri, göçün toplumsal cinsiyet dinamikleri üzerindeki sınırlı etkisine işaret etmektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin değişiminde göç gibi yapısal dönüşüm süreçlerinin her zaman tek başına yeterli olmadığını ve bu rollerin derinlemesine kültürel normlar ve patriarkal yapılar tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Ancak katılımcıların Honaz ilçesinde yaşayan yerel halkın toplumsal cinsiyet normlarıyla kendi topluluklarının normları arasında önemli bir fark görmemeleri, göç deneyiminin toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürme etkisini sınırlandıracağı da unutulmamalıdır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin, yalnızca bireysel göç deneyimleriyle değil, yerel kültürel bağlam ve göç edilen yerdeki toplumun genel cinsiyet normlarıyla da ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Ünver Dirlik ve Torlak (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada Ahıska Türklerinin ataerkil toplum yapısına sahip oldukları ifade edilmiştir. Denizli ilindeki kadın emeğine ilişkin Bağış (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları da diaspora mekanındaki ataerkil

yapıyı işaret etmektedir. Kadınların istihdama dahil olması ancak ekonomik şartların bunu zorunlu kılabilmesi halinde mümkün olmaktadır (Bağış 2021: 371). Ancak kadının iş yaşamına katılımının zorunluluk olup olmadığı kararının alınması sürecine katılması mümkün değildir.

Kadın katılımcıların "çalışmaya başlamalarına rağmen ev içi sorumluluklarının değişmediği" yönündeki ifadeleri, çift yük (double burden) kavramı ile açıklanmaktadır (Väänänen vd. 2004: 2-3). Bu kavram, kadınların hem ücretli işgücüne katılmalarına hem de ev içi sorumluluklarını sürdürmelerine atıfta bulunmak için ortaya atılmıştır. Arlie Hochschild (1989) tarafından aynı adlı eserinde ikinci vardiya olarak da adlandırılan bu durum kadın emeğinin hem ekonomik üretim hem de ev içi yeniden üretim süreçlerinde kullanımı olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri de göz önüne alındığında kendilerini ifade etme konusunda yaşadıkları zorluklara ilişkin deneyimleri sorulduğunda araştırmanın özneleri, toplumsal cinsiyet rollerinin yaşadıkları yer olan Honaz ilçesinin geneli ile önemli bir farklılık göstermediğini, dil bilmeleri ve yerel halk ile ortak kültürü paylaşmanın da etkisiyle toplumsal yaşama dahil olma konusunda zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu noktada göç sonrası toplumsal cinsiyet rollerinde belirgin bir değişimin yaşanmamış olmasına ilişkin değerlendirme bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin değişimini tetikleyecek bir ortamın olmamasının mevcut durumu meydana getirdiği anlaşılmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadınlar ev içi emekte daha fazla varlık göstermektedir. Kamusal alandaki etkileşimi ise erkeklere oranla daha sınırlıdır. Rollerini sorgulayacak alanlara erişimlerinin kısıtlı olması, göç sonrası kültür ve rollerini sürdürmelerinin bir nedeni olarak da karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan göçmen kadınların kamusal alandaki görünürlüklerini artırmalarına olanak sağlayan araçların aynı zamanda geleneksel rollerin yeniden üretimini mümkün kılan mekanizmalara dönüşmesi de mümkündür. Örneğin Abadan Unat (2011) çalışmasında Almanya'daki hemşeri derneklerinin bir yandan göçmen Türk kadınların sosyalleşmesi ve kamusal alanda var olmasını sağlarken diğer yandan ataerkil denetimi yeniden ürettiğini tespit etmiştir (Abadan Unat 2011: 156-159). Bu durum, geleneksel rollerin yarattığı kısıtlamalar ile toplumda görünürlüğün; özel olana özgülenme ile kamusal alanda var olmanın diyalektiğine işaret etmektedir.

Türkiye'ye uyum ve toplumsal ilişkilere dair sorulan sorulardan ilki Türkiye'de Ahıska Türk'ü kimliğini yaşatmak adına gerçekleştirdikleri etkinliklerde aldıkları tepkilere ilişkin görüşlerdir. Katılımcılar olumsuz tepki ile karşılaşmadıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda 5.katılımcı "Genelde iyi karşılanıyoruz. Türkiye'de Ahıska Türk'ü olduğumuzu öğrenenler sevgiyle yaklaşıyor. Genelde hepimiz Türk'üz diye sorun yaşamıyoruz.", 6. katılımcı "Bazı adetlerimizi ilk kez görenler şaşırıyor ama genelde hep birlikte yapıyoruz." yanıtlarını verirken 12.katılımcı "Bazıları Ahıskanın ne olduğunu bilmiyor ama genelde duyunca çok kötü dönüşler olmuyor." şeklinde yanıt vermiştir. Bazı etkinliklerin (düğünler, yerel danslar ve yemekler, adetler vb.) yerel halk tarafından garipsendiğini ancak bu etkinliklere katılım sağlandığını ve memnuniyet duyulduğunu ifade edilmiştir. Yerel halkın

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

çoğunlukla Ahıska Türklerini bildiği, bunun temel sebebinin Honaz ilçesinde kalabalık olmaları olduğu ifade edilmiştir. Genellikle Türk üst kimliği üzerinden ortak bağların kurulduğu ve geçmişe ilişkin olumlu ifadelerle iki toplum arasındaki bağların yüceltildiği fikri hakimdir. Olumsuz deneyim anlamında yalnızca 11. katılımcının “(Bana) Alaskalı dedikleri zamanlar oldu. Ayrıca yıllarca yurt dışında Türk diye dışlandık ama buraya gelince de Rusya’dan geldiğimiz için Rus diyenler oldu, onlara hep uyuz olurdum.” ifadesi bulunmaktadır. Tüm bu görüşler katılımcıların kimliklerini Türklük üzerinden inşa etmelerini destekler niteliktedir. Ayrıca Honaz ilçesinde yoğunlaşan Ahıska Türklerinin Honaz’daki yerel halk ile uzun zamandır etkileşim halinde oldukları ve ilçede kültürel etkileri olduğu tespit edilmiştir (Ünver Dirlik ve Torlak 2020: 63-64).

Katılımcıların kimliklerini etkileyen unsurlardan biri de hiç şüphesiz yaşadıkları yerdir. Kent kimliğinin, içinde yaşayan bireylerin kimliğinden ayrı olarak düşünülmesi mümkün değildir. Ayrıca bireylerin kente duydukları aidiyet de kendi kimliklerini inşa süreçlerini etkilemektedir. Bu duruma ilişkin ipucu edinmek için sorulan Denizli ilini yahut Honaz ilçesini tercih etme sebebine ilişkin soruya 5. katılımcı “Denizli’de iş buldum Honaz’da da sanayi var ve Ahıskalılar çok.”, 8. katılımcı “Burada birkaç ailenin yaşadığını bereketli yer olduğunu duyduk. Havası güzeldi iş vardı biz de geldik. Akrabaların yanındayız şu an.” 7. ve 14. katılımcılar ise “Evlilik sebebiyle.” şeklinde yanıt vermişlerdir. Katılımcıların yanıtlarında; akrabalarının Denizli’de yaşıyor olması, Honaz ilçesindeki iş olanakları ve ikliminin iyi olması temalarına sıklıkla rastlanılmaktadır. Akrabalarının ya da eşinin burada yaşaması nedeniyle buraya geldiğini ifade edenler tüm katılımcıların %75’ini (12 kişi) oluşturmaktadır. Bu durum söz konusu göç kararlarında göçmen ağı kuramının etkili olduğunu göstermektedir (Abadan Unat 2002: 18). Öte yandan kadın katılımcıların tamamı Honaz ilçesine yerleşme nedenleri olarak akrabalarının burada yaşaması ya da burada yaşayan biriyle evlenmek olarak ifade etmiştir. Bu durum toplumsal cinsiyetin bu süreçteki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Kadınlar, erkeklerin iş veya akraba ilişkilerine bağlı olarak hareket eden bireyler olarak görülmekte ve göç kararlarının pasif bir öznesi olarak konumlanmaktadır. Feminist göç çalışmaları bu tür durumların kadınların bireysel karar alma süreçlerini nasıl sınırladığını ve toplumsal normların erkeklerin göç üzerindeki kontrolünü (Mahler ve Pessar 2001: 445) nasıl güçlendirdiğini vurgulamaktadır. Erkek katılımcıların iş olanaklarını önceliklendirmesi de bu durumun bir başka açıdan yansıması olarak değerlendirilebilir.

Ahıska Türk’ü kimliğinin korunması ve geleceğe aktarılmasına ilişkin görüşlerini almak adına yöneltilen ilk soru “Ahıska Türk’ü kimliğini gelecek nesillere nasıl aktarmak istersiniz?” sorusudur. Bu soruya 9.katılımcı “Bana yaptıkları gibi akrabalarla iletişimi sürdürmelerini sağlarım.” şeklinde, 15. katılımcı ise “Hikayemizi, deyimlerimizi ve adetlerimizi onlara anlatarak.” şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların yanıtlarında gelecek nesillere ortak geçmişe yönelik semboller ve anlatıların düzenli olarak tekrarlanması yoluyla kültür aktarımını sağlayacakları teması hakimdir. Kahvecioğlu Sarı (2015) Ahıska Türklerinin

düğün törenlerini incelediği çalışmasında kültür aktarımına da yer vermiştir. Buna göre Ahıska Türkleri geleneksel törenlerinde kullandıkları sembolik nesnelere hikayeleriyle birlikte gelecek nesillere aktarmaktadır (Kahvecioğlu Sarı 2017: 213). Ayrıca Ahıska Türk'ü kimliğinin gelecek nesiller tarafından sırasıyla zorluklarla dolu bir geçmiş, yaşatılması gereken bir kültür ve büyüklere saygıyı içeren bir ahlak olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Örneğin 16.katılımcı Ahıska Türk'ü olmanın gelecek nesiller tarafından "Sürgün görmüş, çok zorluklar çekmiş ama kültüründen özünden vazgeçmemiş olmak" olarak algılanmasını dilediğini ifade etmiştir. Geleceğe yönelik umut ve endişeleri sorulduğunda katılımcılar genellikle daha kalabalık, daha müreffeh ve daha samimi olacaklarını, gelecek nesillerin kültürlerine sahip çıkacaklarına inançlarının tam olduğunu ifade etmişlerdir. Endişe olarak ise sahip oldukları değerlerin unutulması, ekonomik açıdan zorluk yaşama ve yerel toplumdaki dışlanma ihtimalleri dile getirilmiştir. İlk katılımcı "Daha kalabalık ve daha yakın olacağız diye umuyorum." 4.katılımcı "Endişemiz yok, son vatanımız burası. Türkiye bizim için geldiğimiz günden sonrası için mevcut. Burası gibi bir ülke yok. Türkiye'ye dair endişemiz yok." 10. katılımcı ise "Ahıska dedelerimizin yaşadığı eski Osmanlı bölgesidir. Bunu bilmelerini isterim. Bir endişem yok" şeklinde yanıt vermişlerdir. Endişelerini dile getiren 7. katılımcı "Ben dışlanmaktan korkuyorum", 13. katılımcı ise "Örf ve adetlerimizin kaybolmasından endişe ediyorum" yanıtlarını vermiştir. Yanıtlarda kültür aktarımı yoluyla gelenekler, örf ve adetlerin yaşatılması temalarına sıklıkla rastlanılmaktadır. Kültür aktarımı, toplumsal cinsiyet dinamikleriyle sıkı bir ilişki içindedir. Zira toplumsal cinsiyet rolleri sadece geçmişe yönelik sembol ve anlatıların korunmasında değil, aynı zamanda kimliğin yeniden inşa sürecinde de belirleyici olmaktadır. Geleneksel toplumsal cinsiyet normlarına göre, kadınlar çocuk yetiştirme ve ev içi eğitim yoluyla kültürün taşıyıcısı ve aktarıcısı olarak konumlanmaktadır. Bu nedenle Ahıska Türklerinin kimliğinin gelecek nesillere aktarımında, kadınların önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Kadınlar bu süreçte sembolleri ve anlatıları çocuklara aktarmakla yükümlü kılınırken, erkekler daha çok kamusal alanda kimlik temsilinde yer almaktadırlar. Bu mekanizmalar toplumsal cinsiyet stereotiplerinin anlatılarla yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Bu durum, Brah tarafından "diaspora mekânının diyalektiği" olarak ifade edilmektedir (Brah 1996: 204). Özetle göç edilen diaspora mekânında çelişkilerin üretkenliği süreklilik içerisindedir.

Sonuç

Bu çalışmada, Denizli-Honaz ilçesinde yaşayan Ahıska Türklerinin kimlik algılarının toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın bulguları göçmen kadınların toplumsal cinsiyet kimliklerini, ev sahibi toplumun yapısal özellikleri ile içinde bulunulan kültürün normatif dayatmaları arasında stratejik bir müzakereler bütünü olarak inşa ettiklerini ortaya koyan niteliktedir. Özellikle Ahıska Türk'ü kadınların "hibrit aidiyet" pratikleri (örneğin, kamusal alanda batılı giyim tarzını benimserken özel alanda geleneksel ritüellerini sürdürme), kimlik inşasının dinamik bir süreç olduğunu kanıtlamaktadır.

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

Araştırmanın Floya Anthias’ın sınırlar ötesi konumlandırma ve Judith Butler’ın toplumsal cinsiyetin performatifliği kuramlarıyla desteklenen bulguları, göç ve toplumsal cinsiyet çalışmalarında diaspora mekânının politik doğasına yönelik eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, göç deneyiminin toplumsal cinsiyet rollerine etkisinin, göçmenin göç ettiği yerdeki toplumunun kültürel sınırları ile sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Görüşmelerden elde edilen veriler, benzer kültüre göç etmenin kimlik inşa sürecine etkisi kadar toplumsal cinsiyet rollerinde dönüşüm yaratmak için yeterli olmadığını göstermiştir.

Kadın ve erkek katılımcılar arasında kimlik algısı bağlamında belirgin farklar bulunmaktadır. Kadınlar, kimliklerini ifade ederken daha çok geleneksel rollerle özdeşleşmekte ve bu rollerin modernleşme süreçlerinden daha az etkilendiği görülmektedir. Ev içindeki sorumlulukları ve toplumsal görevleri, göç öncesinde var olan geleneksel kültürün etkisiyle büyük ölçüde devam ettirmektedir. Erkek katılımcılar ise, kimlik algılarının daha çok liderlik ve koruyucu roller üzerine inşa edildiğini ve bu algının değişime direnç gösterdiğini belirtmişlerdir. Her ne kadar kadınların iş hayatına ve dolayısıyla kamusal alana katılımına ilişkin gelişmeler olsa da katılımcıların zihinlerindeki geleneksel algılarda değişim bulunmamaktadır. Zira kadınlar kamusal alanda daha etkin olmak, temsil edilebilmek için değil ekonomik şartların yarattığı olumsuz koşullar nedeniyle çalışma hayatında var olmaktadır. Bu bile geleneksel cinsiyet rollerinin değişimi açısından olumlu olarak nitelendirilebilecek bir gelişme değildir. Zira toplumsal cinsiyet rolleri istihdam açısından değişim belirtileri gösterse dahi kadınların “ikinci vardiya”ndaki “görevleri” değişmemiştir.

Çalışmanın bulguları, Ahıska Türklerinin tarihsel ve sosyo-kültürel geçmişinin, toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini açık bir şekilde yansıtmaktadır. Göç deneyiminin yeni toplumsal düzen ve kültüre adapte olma ihtiyacı yaratması beklenirken, bu çalışma, kültürel benzerliğin bu dönüşümün önünü kesebileceğini gözler önüne sermiştir. Öte yandan Ahıska Türklerinin en öncelikli değerleri olan “aile büyüklüklerine saygı, geçmiş ve geleneklere olan bağlılık” gibi değerler mevcut toplumsal cinsiyet rollerinin sürekli yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Üstelik bu yeniden üretim görevi de patriyarka tarafından özel alana sıkıştırılan kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Ahıska Türkleri örneğinde toplumsal cinsiyetin kimlik inşa sürecine olan etkisi, göç deneyimi ve göç edilen toplumdaki kültürel benzerlik nedeniyle kısıtlı kaldığı değerlendirilmektedir. Toplumun kültürel ve geleneksel kodlarının, bireysel ve topluluk düzeyinde kimlik algısını biçimlendirme üzerindeki gücü süreklilik arz etmektedir. Kimlik inşa sürecinde yer kimliğinin etkisi ise ulusal kimliğin etkisine kıyasla oldukça düşüktür. Kadınlarda bu etkinin düşük olmasının nedeni, kamusal alanlara ve dolayısıyla kent kimliğine daha az dahil olmaları ve aidiyet hislerinin daha çok aile bağları üzerinden tanımlanmasıdır.

Sonuç olarak, çalışmada kimlik inşa sürecinin tıpkı göç etme kararı alma ve göç etme sürecinde olduğu gibi toplumsal kurumlar ve bu kurumların sürekliliğini sağlayan mekanizmalar tarafından yoğun bir biçimde etkilendiği görülmektedir. Gelenekler, geçmişe ilişkin anlatılar ve toplumsal değerler yoluyla ataerkinin sürekli üretimi bu durumun yalnızca bir boyutunu oluşturmaktadır. Saygı ve görev dağılımı gibi ifadeler ile bu üretim süreci meşrulaştırılmakta ve toplumsal denetimin sağlanması için kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kültürel değerlerin kimlik inşa süreçlerini nasıl etkilediği anlamak mümkün olacaktır. Ayrıca bu araştırma, konusu itibarıyla göçmen kadınların toplumsal cinsiyet kimliklerini diaspora mekânının çok katmanlı ve karmaşık yapısı içinde nasıl inşa ettiklerini ortaya koyarak, 'kültürel uyum' odaklı indirgemeci yaklaşımları aşmak suretiyle literatürdeki bir boşluğu giderme fırsatı sunmaktadır. Hülasa, bu çalışmanın kimlik inşa süreci, göç ve toplumsal cinsiyet bağlamındaki araştırmalara özellikle de diaspora mekânı üzerinden kadının konumunu anlamayı ve açıklamayı amaçlayan çalışmalara katkı sağlayacağı ve benzer toplulukların incelenmesinde yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle gelecek araştırmaların; farklı göçmen topluluklara, politik kararların süreçlere ne derece etki ettiğine ve(ya) kadınların gündelik yaşamda geliştirdiği başa çıkma stratejilerine odaklanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abadan Unat, Nermin. 2002. *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. Bilgi Üniversitesi. İstanbul.
- Abadan Unat, Nermin. 2011. *Turks in Europe: From Guest Worker to Transnational Citizen*. Berghahn Books. New York.
- Ağaoğlu, Zeynettin. 2011. *Eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye Göç Eden Ahıska Türklerinin Göç Koşulları ve Sorunları "Yenibosna Örneği"*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun. 1992. *Resmî Gazete*, 2 Temmuz 1992, Sayı 21230. Kanun No: 3835.
- Aktepe, Eray, Mustafa Tekdere ve Abdullah Şuhan Gürbüz. 2017. "Toplumsal Uyum ve Bütünleşme Bağlamında Erzincan'a Yerleştirilen Ahıska Türkleri Üzerine Bir Değerlendirme." *Göç Araştırmaları Dergisi* 3:138-169.
- Anthias, Floya. 2002. "Where Do I Belong? Narrating Collective Identity and Translocational Positionality." *Ethnicities* 2(4):491-514.
- Anthias, Floya. 2008. "Thinking Through the Lens of Translocational Positionality: An Intersectionality Frame for Understanding Identity and Belonging." *Translocations: Migration and Social Change* 4(1):5-20.
- Arı, Furkan ve Fatih Güngör. 2022. "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Göç Sonrası Sosyal Uyum Sorunları: Bursa-Gürsu İlçesi Örneği." *Turkish Studies - Social Sciences* 17(6):1047-1073.
- Aydın, Ayşegül. 2023. *Göç Ekseninde Sosyal Uyum ve Aktif Vatandaşlık "Üzümlü/Erzincan Ahıska Türkleri Örneği"*. Pegem Akademi. Ankara.

Göçle Şekillenen Kadınlık: Türkiye’de Ahıska Türkü Kadınların Kimlik ve Aidiyet Anlatıları

- Aydınğün, Ayşegül. 2007. “Resettlement and Belonging Among Cultural and Ethnic Kin: Meskhetian Turks in Turkey.” In *The Meskhetian Turks at a Crossroads: Integration, Repatriation or Resettlement*, editör T. Trier and A. Khanzhin, 340-377. LIT Verlag, Berlin.
- Aydınğün, Ayşegül ve İsmail Aydınğün. 2014. *Ahıska Türkleri: Ulusötesi Bir Topluluk - Ulusötesi Aileler*. Ahmet Yesevi Üniversitesi. Ankara.
- Bağış, Radiye Canan. 2021. “Denizli’de Bağımsız Ev Eksenli Çalışan Kadınlar.” *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 46:361-373.
- Brah, Avtar. 1996. *Cartographies of Diaspora: Contesting Identities*. Routledge. London.
- Butler, Judith. 2023. *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. 9. Baskı. Çev. Başak Ertür. Metis Yayınları. İstanbul.
- Connell, Raewyn ve James W. Messerschmidt. 2005. “Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept.” *Gender and Society* 19(6):829-859.
- Coşkun, Emel. 2017. “Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler.” *Çalışma ve Toplum* 4:1299-1316.
- Guest, Greg, Arwen Bunce ve Laura Johnson. 2006. “How Many Interviews Are Enough? An Experiment with Data Saturation and Variability.” *Field Methods* 18(1):59-82. doi:10.1177/1525822X05279903.
- Güldalı, Olcay. 2022. *Göçmen ve Sığınmacılara Yönelik Ayrımcılık ve Sosyal Dışlanma: Sosyal Hizmetin Temel İlkeleri Bağlamında Bir Değerlendirme*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Hochschild, Arlie ve Anne Machung. 1989. *The Second Shift: Working Parents and the Revolution at Home*. Viking Penguin.
- İskân Kanunu. 1934. *Resmî Gazete*, 21 Haziran 1934, Sayı 2873. Kanun No: 2510.
- İskân Kanunu. 2006. *Resmî Gazete*, 26 Eylül 2006, Sayı 26301. Kanun No: 5543.
- Kahvecioğlu Sarı, Habibe. 2017. “Honaz’da Yaşayan Ahıska Türklerinin Düğün Törenleri Üzerine Bir Araştırma.” *Sosyal Bilimler Dergisi* 4(13):205-215.
- Karakurt, Zeynep ve Hakan Gülerce. 2022. “Suriyeli Sığınmacı Kadınların Yaşadığı Toplumsal Cinsiyete Dayalı Sorunlar ve Belirsizlik.” *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 52:143-155.
- Karıptaş, Gevher Nesibe. 2021. “Dünden Bugüne Ahıska Türkleri.” *Ahi Evran Akademi* 2(1):91-107.
- Khazanov, Anatoly M. 1995. *After the USSR: Ethnicity, Nationalism, and Politics in the Commonwealth of Independent States*. University of Wisconsin Press. Madison.
- Kolukırık, Suat. 2011. “Sürgün, Toplumsal Hafıza ve Kültürel Göç: ABD’deki Ahıska Türkleri Üzerine Bir Araştırma.” *Bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 59:167-190.
- Mahler, Sarah J. ve Patricia R. Pessar. 2001. “Gendered Geographies of Power: Analyzing Gender Across Transnational Spaces.” *Identities* 8(4):441-459. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/1070289X.2001.9962675>.
- McDowell, Linda. 1999. *Gender, Identity and Place: Understanding Feminist Geographies*. Minnesota University Press.
- Miles, Matthew B. ve A. Michael Huberman. 1994. *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Sage Publications. Thousand Oaks.

- Petersen, William. 1958. "A General Typology of Migration." *American Sociological Review*, 23: 256-266. <https://doi.org/10.2307/2089239>
- Poyraz, Tuğça ve Abdurrahim Güler. 2019. "Ahıska Kimliğinin Göç Sürecinde İnşası: Amerika'ya Göç Eden Ahıska Türkleri." *Bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 91:187-216.
- Rose, Pauline, Jackie Beeby ve David Parker. 1995. "Academic Rigour in the Lived Experience of Researchers Using Phenomenological Methods in Nursing." *Journal of Advanced Nursing* 21(6):1123-1129. doi:10.1046/j.1365-2648.1995.21061123.x.
- Schnell, Izhak, Asmaa Diab ve Itzhak Benenson. 2015. "A Global Index for Measuring Socio-Spatial Segregation Versus Integration." *Applied Geography* 58:179-188.
- Şeker, Dilara ve Gülten Uçan. 2016. "Göç Sürecinde Kadın." *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 14(2):199-214. doi:10.18026/cbusos.36200.
- Silvey, Rachel. 2006. "Geographies of Gender and Migration: Spatializing Social Difference." *The International Migration Review* 40(1):64-81.
- Topal, Coşkun, Orhan Çahalov ve Nafiz Maden. 2024. "Son Bulmayan Ahıska Sürgünü: 1944 Ahıska Sürgünü Bir Ailenin Hayat Hikâyesi." *Akademik Tarih ve Araştırmalar Dergisi* 7(11):73-94.
- Umarova, Sevil. 2023. "Sürgün Öncesi, SSCB Dönemi ve Günümüzde Ahıskalı Kadınların Eğitimi Üzerine Bir Araştırma." *Uluslararası Ahıska Araştırmaları Dergisi (AHARDE)* 3(2):46-58.
- UNHCR. 1999. *UNHCR CDR Background Paper on Refugees and Asylum Seekers from Georgia*. <https://www.refworld.org/reference/countryrep/unhcr/1999/en/37632>.
- Ünver, Şura ve Cihad Demirli. 2022. "Çalışan Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rol Algısı ve Aile İçi Rol Dağılımı." *International Journal of Social Inquiry* 15(1):143-156.
- Ünver Dirlik, Özge ve Sülün Evinç Torlak. 2020. *Denizli'de Ekonomik Yapı ve Kültür İlişkisi*. İksad Yayınevi. Denizli.
- Väänänen, Ari, Michael V. Kevin, Lea Ala-Mursula, Jaana Pentti, Mika Kivimäki ve Jussi Vahtera. 2004. "The Double Burden of and Negative Spillover Between Paid and Domestic Work: Associations with Health Among Men and Women." *Women & Health* 40(3):1-18.
- Weiss, Robert S. 1994. *Learning from Strangers: The Art and Method of Qualitative Interview Studies*. Free Press. New York.
- Yurdigül, Aslı, Uğur Ünal ve Atilla Güven. 2017. "Ahıska Türkleri'nin Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Kültürel Etkileşim Süreci Üzerine Bir Araştırma." *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 28:419-437.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. 2022. "Hiçbir Topluluk Ahıska Türkleri Kadar Uzun Soluklu Bir Travma Deneyimlememiştir." <https://ytb.gov.tr/haberler/hicbir-topluluk-ahıska-turkleri-kadar-uzun-soluklu-bir-travma-deneyimlememistir>.

